
**HEMA TERMİK SANTRALİ
2×(660 MWE-669,4 MWM- 1.466 MWT)
VE KÜL DEPOLAMA
SAHASI PROJESİNİN
ÇEVRE HUKUKU KAPSAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**HEMA Termik Santrali 2x(660 MWe-669,4 MWm-1.466 MWt) ve
Kül Depolama Sahası Projesinin Çevre Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi**

Yayına Hazırlayan: Av. Hülya Yıldırım

Yayınlayan: Ekoloji Kolektifi Derneęi

Yayın Tarihi: Kasım 2016

Tasarım: Ahmet M. Öęüt

Kategori: Rapor

Ekoloji
Kolektifi

EKOLOJİ KOLEKTİFİ DERNEğİ

📍 Bestekar Sk. No:66/2, Kavaklıdere, Çankaya, Ankara

☎ +90 (312) 425 7764 ✉ iletisim@ekolojikolektifi.org

🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi

**HEMA TERMİK SANTRALİ
2×(660 MWE-669,4 MWM- 1.466 MWT)
VE KÜL DEPOLAMA
SAHASI PROJESİNİN
ÇEVRE HUKUKU KAPSAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

HEMA TERMİK SANTRALİ 2×(660 MWE-669,4 MWM-1.466 MWT) VE KÜL DEPOLAMA SAHASI PROJESİNİN ÇEVRE HUKUKU KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ¹

06.10.2016 tarihli Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kararı ile HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası ile HEMA Limanı (Dolgu Alanı ve Rıhtım Projesi)'ne ayrı ayrı ÇED Olumlu Kararı verilerek bu karar 10.10.2016 tarihinde halka duyurulmuştur.

HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi'nin ve HEMA Limanı (Dolgu Alanı ve Rıhtım Projesi) Projesi'nin ÇED raporları ayrı ayrı incelendiğinde, raporların çok sayıda hukuka aykırılık ve teknik yanlışlığı içinde barındırdığı görülmektedir. İlgili proje için seçilen yerden, alternatif teknolojilerin değerlendirilmesine, projenin halk sağlığına etkisinden iklim değişikliğine etkisi hususuna kadar, söylenecek çok söz vardır.

Ancak bizler bu noktada, projeyi esas bakımından da hukuka aykırı hale getiren, sürece ilişkin usuli yanlışları ve hukuka aykırılıkları değerlendirmeye çalışacağız. Bu kapsamda, bu projelerin, esasen, ENTEGRE projenin bir parçası niteliğinde olmaları ve ÇED raporu hakkında, 2 yıldan fazla bir süre geçtikten sonra ÇED olumlu kararı verilmiş olması hususları temel hukuka aykırılıklardır ve aşağıda bu usule aykırılıklar ile bunların esasa etkilerine değinilecektir.

1. ENTEGRE PROJENİN BİR PARÇASI OLAN HEMA LİMANI (DOLGU ALANI VE RIHTIM PROJESİ, İLETİM HATTI PROJESİ VE KÖMÜR HAZIRLAMA TESİSİ PROJESİNE AYRI BİR ÇED SÜRECİ İŞLETİLEREK 17.07.2008 TARİHLİ VE 25.11.2014 TARİHLİ ÇED YÖNETMELİĞİ'NE AÇIKÇA AYKIRI HAREKET EDİLMİŞTİR.

¹ Bu rapor, Av. Hülya Yıldırım, Av. Cömert Uygur Erdem, Av. Mahmut Fevzi Özlüer tarafından Ekoloji Kolektifi görüşleri olarak HEMA Termik Santrali'ni ilişkin dava dilekçelerinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Kasım 2016

1.1. HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi hakkında ÇED başvuru dosyasının mülga 17.07.2008 tarih ve 26939 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği'nin 8. Madde (1). fıkrası kapsamında **28.12.2012** tarihinde Bakanlığa sunulmasıyla ÇED süreci başlamıştır.

08.05.2014 tarihinde III. İDK Toplantısı yapılmıştır. Söz konusu proje hakkında hazırlanan ÇED raporu, ÇED Yönetmeliği'nin 13. maddesi gereğince de bu toplantıda "Nihai ÇED Raporu" olarak kabul edilmiş ve komisyon çalışmalarına son verilmiştir. Yönetmeliğin 13. Maddesi (1). fıkrası gereğince, şirket tarafından nihai ÇED raporunun 5 iş günü içinde Bakanlığa sunulamayacağından bahisle süre uzatımı talep edilmiş ve bu talep Bakanlıkça uygun görülmüştür. Rapor, 04.06.2014 tarihinde Bakanlığa sunulmuştur. Yönetmeliğin 14. maddesi (1). fıkrası kapsamında proje ile ilgili olarak hazırlanan **Nihai ÇED Raporu 06.06.2014 tarihli yazıyla 10 iş günü süre ile halkın görüşüne açılmıştır.**

Ancak işbu davaya konu nihai ÇED raporunun **09.07.2014** tarihinde Bakanlığa sunulduğu ifade edilmiştir. 13.03.2015 tarihinde yapılan bilgi edinme başvurumuza verilen yanıtta bu bilgiye her ne kadar yer verilmemiş olsa da elimizde bulunan ve dava konusu olan ÇED Olumlu Kararına dayanak Nihai ÇED Raporu Bartın İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü tarafından verilmiş olup raporda **09.07.2014 tarihinde raporun Bakanlığa sunulduğu** ifade edilmektedir.

İlgili Nihai ÇED Raporu'nun ardından 2 yıldan fazla bir süre geçtikten sonra 06.10.2016 tarihli karar ile ÇED Olumlu Kararı verilmesi ve **10.10.2016** tarihinde halka ilan edilmesi söz konusudur.

İlgili ÇED Raporuna uygulanacak ÇED Yönetmeliği hükümleri hususuna dair tartışmaya değinilmeksizin, burada, projenin Entegre Proje olarak planlanmamasının, uygulanabilecek her iki yönetmelik açısından da neden hukuka aykırı olduğu tartışılacaktır.

25 Kasım 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'nde ;

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce, ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası Valiliğe ya da Bakanlığa sunulmuş projelere bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya başvuru tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik hükümleri uygulanır.

ifadeleri yer almaktadır.

HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası ÇED Başvuru Dosyası 28.12.2012 tarihinde Bakanlığa sunulmuş olup 2008 tarihli ÇED Yönetmeliği'ne göre hazırlanmıştır. Bu durumda, 17 Temmuz 2008 tarihli ÇED Yönetmeliği ve 25 Kasım 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği hükümleri bir arada düşünülerek ilgili ÇED Raporu ve ÇED Olumlu Kararının değerlendirilmesi gerekmektedir.

HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası'nın entegre proje olarak planlanması gerektiği hususu bakımından bu iki yönetmeliği inceleyecek olursak;

17 Temmuz 2008 tarihli ÇED Yönetmeliğinde;

Entegre projeler

"MADDE 25 – (1) Bu Yönetmeliğe tabi birden fazla projeyi kapsayan entegre bir projenin planlanması halinde, Bakanlıkça entegre proje için tek Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması istenir."
ifadeleri yer almaktadır.

2008 tarihli ÇED Yönetmeliği'nde açıkça Entegre bir proje için tek ÇED süreci yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir.

25 Kasım 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'nde ;

Entegre projeler

"MADDE 25 – (1) Bu Yönetmeliğe tabi birden fazla projeyi kapsayan entegre bir projenin planlanması halinde, Bakanlıkça entegre proje için tek bir ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması istenebilir."

ifadeleri yer almaktadır.

Bu ifadeye baktığımızda entegre proje hakkında tek ÇED süreci yürütülmesi hususunda Bakanlığın takdirine bağlı olduğu anlaşılrsa da 25.11.2014 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ÇED Yönetmeliği'nin bazı maddelerinin iptali talebiyle dava açılmıştır. Bu maddeler arasında Entegre Projeler başlıklı mad.25'de yer almaktadır.

Danıştay 14. Daire 2015/573 E numaralı bu dosyada 4/1-b, 8/5, 11/3, 14/1, 14/3, 17/2 ve 24/f maddeleri için 13.10.2015 tarihli karar ile yürütmenin durdurulması kararı vermiş, talep edilen diğer maddeler için ise yürütmenin durdurulması reddi kararı verilmiştir. 13.10.2015 tarihli yürütmenin durdurulmasına ilişkin kısmen kabul kısmen red kararının ardından Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na yürütmenin durdurulmasının kısmen reddi için itiraz edilmiştir. Danıştay İdari

Dava Daireleri Kurulu, Danıştay 14. Daire'nin 25 Kasım 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'ne ilişkin yürütmenin durdurulması hakkında verdiği kısmi red kararını incelemiş ve 18.04.2016 tarih ve 2016/80 YD İtiraz Numaralı kararı ile itirazı kısmen kabul etmiştir.

Danıştay İDDK'nın 2016/80 YD İtiraz numaralı kararında; **“Yönetmeliğin 2/c bendi, 4/1 maddesinin i ve p bentleri, 20. Maddesi ile 25. Maddesinin 1. Fıkrasının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin red kararının kaldırılmasına ve bu kısımların YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA karar verilmiştir.**

Danıştay İDDK'nın 2016/80 YD İtiraz numaralı kararının; 25.11.2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'nin 25. maddesinin yürütmesinin durdurulmasına yönelik kısmının gerekçesinde;

‘Çevrenin kirlendikten/ bozulduktan sonra eski haline getirilmesinin çok külfetli olması, hatta kimi durumlarda olanaksız bulunması nedeniyle, kirlenen çevreyi temizleme veya bozulan çevreyi onarma yerine, olumsuz etkileri baştan önleme ÇED ile ulaşılmak istenilen asıl amaçtır. Bu bağlamda projelerin planlama ve başvuru aşamalarının çevresel etki değerlendirmesinde muhakkak dikkate alınması gerekir.

*Sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre dengesinin sağlanması yolunda çevresel etki değerlendirmesi kapsamına giren birden fazla projeyi kapsayan **ente gre bir projenin planlanması halinde entegre projenin bir bütün olarak değerlendirilerek çevrenin uğrayacağı olumsuz etkileşimin incelenmesi ve bunun sonucuna göre gerekli prosedürün işletilmesi gerekmektedir. Önceki Yönetmelikteki “istenir “ ifadesi yerine “istenebilir” ifadesi getirilerek bütüncül veya kümülatif etkilerin irdelenmesi gereği ve entegre bir projenin bir bütün halinde değerlendirilip çevreye etkilerini gösterir tek bir rapor hazırlanması gereği açıktır.** İfadelerine yer verilerek AYM 2006/99 K:2009/9 kararı esas alınmış ve YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA KARAR VERİLMİŞTİR*

denilmiştir.

Bu sebeple 2008 ÇED Yönetmeliği'ne göre de 2014 ÇED Yönetmeliği'ne göre de ENTEGRE PROJENİN parçası olan tesisler için **TEK ÇED SÜRECİ YÜRÜTÜLMESİ ZORUNLUDUR.** Mevzuat, bu yönetmeliğe tabi birden fazla projeyi kapsayan entegre projelerin bir arada planlanması ve **TEK ÇED SÜRECİ İŞLETİLMESİ KONUSUNDA NETTİR.**

Genel anlamda uygulanacak kural ve yönetmelik değerlendirmesinin ardından özel olarak iş bu dava konusu HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi'ne verilen ÇED Olumlu Kararının entegre bir proje olarak planlanmamış olması sebebiyle hukuka aykırılığını irdeleyecek olursak;

Bartın ili Amasra ve Merkez ilçeleri, Gömü Köyü ve Tarlaağzı Köyü sınırları içerisinde, Çapak Koyu Mevkiinde kurulması planlanan HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi'nde belirtilen üretimin yapılabilmesi için gereken hammadde, enerji dönüşüm, atık kontrol tesisleri ve üretilen enerjinin taşınımı süreçleri tek süreçtir. İlgili idare tarafından verilen ÇED Olumlu Kararı bu durumlar göz önüne alınarak verilmelidir. Kaldı ki tüm adımların birbiriyle bağlantılı olduğu ve birlikte kullanılacağı açıkça ÇED Raporu'nda belirtilmiştir. Ancak bu süreçler ayrı ayrı ÇED süreçlerine tabi tutulmuştur. Danıştay 14. Daire 2016/1389 E - 2016/3809 K. Sayılı ve 12.05.2016 tarihli onama kararında da, dava konusu termik santrali projesinin entegre proje olduğunun bu nedenle, entegre tesise ait üniteler için ayrı ayrı ÇED süreci işletilmesinin hukuka aykırı olduğu, entegre termik santral projesinin **kümülatif etki değerlendirmesinin** yapılabilmesi için **TEK ÇED RAPORU** hazırlanması gerektiğini açıkça ortaya koymuştur.

HEMA termik santralının entegre proje olmasına karşın, entegre projeye ait üniteler, birbirinden ayrı projeler olarak ele alınmış ve ayrı ÇED kararları alınmıştır. Buna göre;

- a.) HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi** 06.10.2016 tarihli ÇED Olumlu Kararı 10.10.2016 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından ilan edilmiştir.
- b.) HEMA Limanı (Dolgu Alanı ve Rıhtım Projesi)** 06.10.2016 tarihli ÇED Olumlu Kararı 10.10.2016 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından ilan edilmiştir.
- c.)** Bartın ili, Amasra ilçesi, Gömü Köyü'nde Hattat Enerji ve Maden Tic. A.Ş tarafından yapılması planlanan '**Kömür Hazırlama Tesisi**' 15.01.2015 tarihinde Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı verilmiştir.
- d.)** 15.12.2015 tarihinde ise **380 KV (ZETES-AMASRA)BRŞ. N-BARTIN 380 OSB 380 Elektrik Enerjisi İletim Hattı** için ÇED Olumlu Kararı verilmiştir.

HEMA Termik Santrali'ne ait **termik santral projesinin, dolgu alanı ve rıhtım projesinin, kömür zenginleştirme tesisinin ve iletim hattının ENTEGRE BİR PROJE** olduğu tartışmasızdır. Ayrı ayrı rapor hazırlanan tesislerin bir tanesinin eksikliği, diğerlerini işlevsiz kılacaktır. İş bu davaya konu raporda projenin her ne kadar ENTEGRE

PROJE olduğu iddia edilse de bu enerji tesisi sadece kül depolama sahası ve ana ünitelerden oluşmayacağı için santralin diğer esaslı bölümlerinin de tek bir proje altında ÇED sürecinin işletilmesi gerekmektedir. Bu durumlar açıkça 2008 ÇED Yönetmeliği mad.25/1'e ve 2014 ÇED Yönetmeliği'ne aykırıdır. Enerji tesisinin her bir parçasının yaratacağı çevresel etkinin kümülatif olarak değerlendirilmesi gerekliliği bu projede ve bu projeye verilen ÇED olumlu kararında açıkça ihlal edilmiştir.

Bartın ili, Amasra ilçesi, Gömü Köyü'nde Hattat Enerji ve Maden Tic. A.Ş tarafından yapılması planlanan 'Kömür Hazırlama Tesisi' projesine 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 17. Maddesi gereğince, 'Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir' kararı verilmesine dair 15.01.2015 tarih ve 82293378 220-02E-20153 sayılı kararın; hukuka aykırı olduğu, zira lehine karar verilen şirketin söz konusu yerde termik santral kurmaya çalıştığı, 'Kömür Hazırlama Tesisi' projesinin kurmaya çalışan santralin bir parçası olduğu ve projenin büyüklüğü ve olası etkileri bağlamında da ÇED raporu gerekliliği üzerinden ÇED olumlu ya da ÇED olumsuz kararına tabi olması gerektiği iddialarıyla ÇED gerekli değildir kararının iptali konulu iki ayrı dava açılmıştır. Zonguldak İdare Mahkemesi'nde açılmış olan aynı konulu 2015/187 E ve 2015/672 E numaralı dosyaların ikisinde de yürütmenin durdurulması kararı verilmiştir.

Zonguldak İdare Mahkemesi'nde görülen bu iki dosyaya ilişkin gelen bilirkişi raporunda;

'...proje alanının, karasal ekosistem açısından Küre Dağları Milli Parkına yakın olması, doğu kesiminde bulunan SİT alanları ve hemen alt kesimindeki deniz ekosistemi ve su ürünleri istihsal alanı olması, raporun hazırlanma sürecindeki teknik ve bilimsel bazı yetersizlikler, alınması gerekli önlemler konusunda yeterli bilginin bulunmaması, çevresel ve ekolojik yönden önemli etkilerinin olacağı, bu nedenle Çevresel Etki Değerlendirmesi yapılmasına ve ÇED Raporu hazırlanmasında yarar görüldüğü...' ifadelerine yer verilmiştir.

Mahkeme 2015/187E, 2015/1218 K numaralı kararında, "Dava dosyasında yer alan bilgi ve belgeler ile hükme esas alınabilecek nitelikte bulunan bilirkişi raporunun birlikte değerlendirilmesinden, uyumsuzluk konusu tesisin çevresel değerlendirme ve ekolojik değerler yönünden önemli çevresel etkilerinin olacağı hususları dikkate alındığında, çevresel etki değerlendirmesi yapılması ve ÇED Raporu hazırlanması suretiyle işlem tesis edilmesi gerektiği sonucuna varıldığından, Çevresel Etki Değerlendirmesinin gerekli olmadığı yönünde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık görülmemiştir." ifade-

lerine yer verilere işlem iptal edilmiştir. Yine aynı şekilde 2015/672 E 2015/1306 K numaralı dosyada da iptal kararı vermiştir.

Bartın Valiliği bu kararı temyiz etmiş; temyiz incelemesini yapan Danıştay 14. Dairesi, yerel mahkeme kararını sonucu itibarıyla hukuka uygun bulmakla birlikte, ÇED gerekli **değildir kararının iptal edilmesi kararını, ENTEGRE PROJELER için TEK ÇED SÜRECİ İŞLETİLMELİDİR gerekçesine dayanmıştır.**

Danıştay 14. Daire 2016/1389 E - 2016/3809 K. Sayılı onama kararında,

*“Yukarıda yapılan açıklamalar ile dosyada bulunan bilgi ve belgelerden; Hema Termik Santrali, Kalker Ocakları ve Kül Depolama Sahası projesinde, taşkömürün yakıt olarak kullanılacağı ve dava konusu “Kömür Hazırlama Tesisi (Lavvar)”nde işlem görerak yakıt olarak kullanılmak amacıyla kapalı bant konveyör sistemi ile santral sahasındaki kömür stok alanına nakledileceği, başka bir anlatımla, **termik santralde kullanılacak yakıtın (taşkömürün) dava konusu tesisden elde edileceği anlaşıldığından “Kömür Hazırlama Tesisi (Lavvar) Projesi ile Hema Termik Santrali, Kalker Ocakları ve Kül Depolama Sahası Projesinin entegre tesis niteliğinde olduğu, dolayısıyla, her iki projenin çevresel etkilerinin kümülatif olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.***

Bu durumda; entegre bir projenin tüm etkilerinin bir bütün olarak en başta değerlendirilmesi ve alınacak tedbirlerin de ona göre belirlenmesi gerektiği dikkate alındığında, Hema Termik Santrali, Kalker Ocakları ve Kül Depolama Sahası Projesinden ayrı olarak dava konusu “Kömür Hazırlama Tesisi (Lavvar)” projesi için verilen “ÇED Gerekli Değildir” kararında hukuka uyarlık, dava konusu işlemin iptali yolundaki Mahkeme kararında sonucu itibarıyla isabetsizlik görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle; Zonguldak İdare Mahkemesi'nin 26.II.2015 tarihli ve E:2015/672, K: 2015/1316 Sayılı kararının yukarıdaki gerekçe ONANMASINA, dosyanın Mahkemesine gönderilmesine, temyiz giderlerin istemde bulunan üzerinde bırakılmasına, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 20/A-2-i maddesi uyarınca, karar düzeltme yolunun kapalı olduğunun duyurulmasına, 12.05.2016 tarihinde oybirliği ile karar verildi.”

denilmiştir.

Danıştay 14. Dairesi, açık olarak, **termik santralde kullanılacak yakıtın (taşkömürün) dava konusu tesisden elde edileceği anlaşıldığından “Kömür Hazırlama Tesisi (Lavvar) Projesi ile Hema Termik Santrali, Kalker Ocakları ve**

Kül Depolama Sahası Projesinin ENTEGRE TESİS NİTELİĞİNDE OLDUĞUNU, dolayısıyla, her iki projenin çevresel etkilerinin kümülatif olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirterek; Kömür Hazırlama Tesisi (Lavvar) Projesi ile Hema Termik Santrali, Kalker Ocakları ve Kül Depolama Sahası Projesinin TEK ÇED SÜRECİNE TABİ TUTULMASI GEREKTİĞİNİ, ENTEGRE TESİSİNİN ÜNİTELERİNİ KAPSAYAN BU İKİ PROJENİN TEK ÇED RAPORU İÇERİSİNDE BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKTİĞİ, TERMİK SANTRALİN KÜMÜLATİF ETKİ DEĞERLENDİRMESİNİN ANCAK BU ŞEKİLDE MÜMKÜN OLABİLECEĞİNİ belirtmiştir.

Yani yerel mahkeme kararı gerekçeleri varlığını sürdürürken, Danıştay, esasa ilişkin olarak entegre proje yapılması hususunun bir konunun altını çizip, entegre projeler için tek ÇED süreci işletilmesi gerektiğine ilişkin zorunluluğu bir gerekçe olarak belirterek kararı onamıştır.

Davali idare; Danıştay 14. Dairesi tarafından verilen 12.05.2016 tarihli karara rağmen; 2014 yılı Temmuz ayında Nihai ÇED raporu sunulan Hema Termik Santrali, Kalker Ocakları ve Kül Depolama Sahası Projesi ile hakkında, ÇED Olumlu kararı vererek, Danıştay 14. Dairesi'ne aykırı davranmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kömür zenginleştirme tesisini ve diğer parçaları kapsamayan Hema Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi'ne ÇED olumlu kararı vermesini açıkça hukuka aykırı kılmaktadır. Kaldı ki bu durum kümülatif değerlendirme yapılamamasına neden olacak; tüm plan ve projenin birlikte değerlendirilmemesi durumunda başlayacak her türlü işlem de telafisi imkansız zararlar doğuracaktır.

1.2. Danıştay 14. Dairesinin 2016/1389 E - 2016/3809 K. Sayılı kararının ardından Hattat Holding'in iştiraki olan farklı firmalar bünyesinde ayrı ayrı devam eden 'Kömür Hazırlama Tesisi' ve 'HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası' projelerine ait ÇED süreçlerinin sonlandırılması talep edilmiştir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu talebe karşı verdiği yanıtta;

... Yukarıda açıkça izah edildiği üzere, mezkur proje kapsamında hazırlanan ÇED Başvuru Dosyasının Bakanlığımıza sunulması Zonguldak İdare Mahkemesi'nin 2015/1316 nolu kararı ile ÇED Raporu hazırlanmasının gerekli olduğu ifadesi temelinde şekillenmiştir. Birbirinden ayrı yürütülen bahse konu faaliyetlere ait ÇED süreçlerinin sonlandırılması, gerektiğine dayanak gösterilen Danıştay 14. Daire'nin Kömür

Hazırlama Tesisi projesine ilişkin 2016/1389E 2016/3809 K sayılı onama kararı ise ÇED Başvuru Dosyasının Bakanlığımıza sunulmasının ardından verilmiştir.’

İfadelerine yer vererek bu ÇED süreçlerinin ayrı ayrı devam ettiğini belirtmiştir. **Çvere ve Şehircilik Bakanlığı, Danıştay 14. Daire karar gerekçesini** açıkça yok sayarak **ve aynı zamanda HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesi’ne ilişkin ÇED olumlu kararından önce idari başvuru yapılmasına rağmen süreci durdurmayarak görevini** kötüye kullanmıştır.

1.3. Yine Entegre bir projenin tek ÇED süreci olarak yürütülmesi gerekliliğine ilişkin yerel mahkeme ve Danıştay kararlarına yer verecek olursak;

1.3.a. CENAL Enerji Santrali Ve Derin Deniz Deşarjı İçin Verilen 10.12.2013 Tarih Ve 3258 Sayılı ÇED Olumlu Kararının İptali Davası: 08.05.2014 tarihinde yürütmenin durdurulması kararı verilmiştir. Kararda;

‘Mahkememizce yürütmesi durdurulan CENAL Enerji Santrali, Limanı, Kül Depolama Sahası ve Derin Deniz Deşarjı projesinden sonra yapılması planlanan dava konusu proje ile CENAL Atık Depolama Sahası Projesi CENAL Yeni Dolgu Alanı projesi ve CENAL Enerji Santrali Deniz Yapıları projesinin kurulması planlanan ve entegre proje niteliğini taşıyan termik santralin niteliğine göre gerekli projeler arasında bulunduğu, dava konusu proje ile ilgili yapılan başvuru tarihinde yürürlükte bulunan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği’nin birden fazla projeyi kapsayan entegre bir projenin planlanması halinde, Bakanlıkça entegre bir proje için tek Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası /Proje Tanıtım Dosyası hazırlanmasının istenileceğine ilişkin 25. Maddesi hükmü uyarınca dava konusu ‘CENAL Enerji Santrali ve Derin Deniz Deşarjı’ projesinin yukarıda anılan diğer projelerle birlikte entegre olarak tek proje şeklinde hazırlanması gerekirken termik santral entegre projesinin etkisinin bütüncül olarak değerlendirilmesine imkan tanınmamasına sebebiyet verecek şekilde parçalara ayrılarak ayrı ayrı projeler olarak öngörüldüğü anlaşıldığından, ‘CENAL Enerji Santrali ve Derin Deniz Deşarjı’ projesi hakkında verilen ÇED Olumlu kararında hukuka uyarlık bulunmadığı ‘

ifadelerine yer verilmiştir.

YD kararı ile aynı gerekçede 23.10.2014 tarihli karar ile işlemin iptaline karar verilmiş ve ardından **temyiz sürecinde 15.10.2015 tarihli karar ile onanmıştır. Termik santral projesinin entegre olarak tek bir proje biçiminde tasarlanması gerekliliğini onaylayan bu karar önemlidir.**

1.3.b. CENAL Elektrik Üretim A.Ş. Atık Depolama Sahası Projesi İçin Verilen 10.09.2013 Tarih Ve 3153 Sayılı ÇED Olumlu Kararının İptali Davası: 03.03.2014 tarihinde yürütmenin durdurulması kararı verilmiştir. 22.08.2014 tarihli karar ile ÇED Olumlu Kararının iptaline karar verilmiştir. Kararda;

*“CENAL Enerji Santrali, Limanı, Kül Depolama Sahası ve Derin Deniz Deşarjı projesinden sonra yapılması planlanan dava konusu proje ile **CENAL Enerji Santrali ve Derin Deniz Deşarjı projesi, CENAL Yeni Dolgu Alanı projesi ve CENAL Enerji Santrali Deniz Yapıları (Rıhtım ve Koruma Mendireği) projesinin, kurulması planlanan ve entegre proje niteliği taşıyan termik santralin niteliğine göre gerekli projeler arasında bulunduğu, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan ÇED Yönetmeliğinin birden fazla projeyi kapsayan entegre bir projenin planlanması halinde Bakanlıkça entegre bir proje için tek Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası/ Proje Tanıtım Dosyası hazırlanmasının istenileceğine ilişkin 25. Maddesi hükmü uyarınca dava konusu CENAL Atık Depolama Sahası projesinin yukarıda anılan diğer projelerle birlikte entegre olarak tek proje şeklinde hazırlanması gerekirken termik santral entegre projesinin çevresel etkilerinin bütüncül olarak değerlendirilmesine imkan tanınmamasına sebebiyet verecek şekilde parçalara ayrılarak ayrı ayrı projeler öngörüldüğü... anlaşıldığından ÇED Olumlu kararında hukuka uyarlık görülmemiştir.”*** ifadelerine yer verilmiştir.

15.10.2015 tarihli Danıştay 14. Daire 2014/10399 E, 2015/7564 K sayılı karar ile onanmasına karar verilmiştir. Bu karar termik santral projesinin entegre bir proje olarak tasarlanması gerekliliği hususunda önemlidir.

1.3.c) CENAL Enerji Santrali İskelesi” Projesi İçin Verilen Çevre Ve Şehircilik Bakanlığının 13.08.2014 Tarih Ve 3579 Sayılı İşlemleriyle Verilen ÇED Olumlu Kararının İptali Davası: 16.03.2015 tarihli karar ile dava konusu işlem iptal edilmiştir. Kararda;

“Kurulması planlanan ve entegre proje niteliğini taşıyan termik santralin niteliğine göre gerekli projeler arasında bulunduğu, dava konusu proje ile ilgili yapılan başvuru tarihinde yürürlükte bulunan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin birden fazla projeyi bir arada planlayan entegre bir projenin planlanması halinde Bakanlıkça tek ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması isteneceğine ilişkin 25. Maddesi uyarınca dava konusu ‘CENAL Enerji Santrali İskelesi’ projesinin yukarıda anılan projelerle birlikte entegre olarak tek proje şeklinde hazırlanması gerekirken, termik santral entegre projesinin çevresel etkilerinin bütüncül olarak değerlendirilmesine imkan tanınmamasına sebebiyet verecek şekilde parçalara ayrılarak ayrı ayrı projeler olarak

“öngörüldüğü anlaşıldığından hukuka uyarlık bulunmamaktadır.”

İfadelerine yer verilmiştir. 03.02.2016 tarihli karar ile onanmıştır.

Çanakkale ili Biga ilçesi ve Karabiga Beldesi’nde kurulması planlanan GENAL Enerji Tesisi’nin GENAL Enerji Santrali, Limanı, Kül Depolama Sahası ve Derin Deniz Deşarjı projesinden sonra yapılması planlanan dava konusu proje ile GENAL Enerji Santrali ve Derin Deniz Deşarjı projesi, GENAL Yeni Dolgu Alanı projesi ve GENAL Enerji Santrali Deniz Yapıları (Rıhtım ve Koruma Mendireği) projesinin birlikte entegre olarak tek proje şeklinde hazırlanması gerekirken, termik santral entegre projesinin çevresel etkilerinin bütüncül olarak değerlendirilmesine imkan tanınmamasına sebebiyet verecek şekilde parçalara ayrılarak ayrı ayrı projeler olarak öngörüldüğü anlaşıldığından işlemlerin iptaline karar verilmesi ve bu kararların 2016 Şubat ve 2015 Ekim kararlarıyla onanması bize **HEMA Termik Santrali projesi kapsamındaki kömür hazırlama tesisinin, dolgu alanı ve rıhtım projesi ile iletim hattının ENTEGRE bir proje olarak planlanması gerektiğini, bu sebeple işbu dava konusu ÇED olumlu kararının açıkça hukuka aykırı olduğunu ve ivedilikle yürütmenin durdurulması kararı verilmesi gerektiğini** göstermektedir.

Yine Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü’nün Sınop ili Gerze ilçesinde kurulması planlanan termik santralle ilgili 02.08.2013 tarih ve 12592 sayılı kararında;

“Bir termik santralin ayrılmaz parçaları olarak değerlendirilen kömür hazırlama tesisleri, su hazırlama ve analiz tesisleri, kül nakil tesisleri ve şalt tesislerinin de tesis sahası içerisinde bulunması gerektiğinden, ana ünite olarak sadece kazan ve türbinlerin yer aldığı santral binası düşünülmemelidir. Diğer taraftan bir termik santralin her bir ünitesinde bir buhar kazanı bir buhar üretici, bir türboalternatör grubu ve iletişim şebekesine bağlı, gerilim yükseltirici bir trafo bulunmaktadır. Bu nedenle, Pülverize Kazan Teknolojisine sahip bir termik santral için kömür depolama sahası, kömür konveyör hattı, kül depolama sahası, soğutma suyu isale hattı ve şalt sahası da tesisin ana ünitesi olarak değerlendirilmektedir.”

İfadelerine yer verilmiştir.

Davalı idarenin termik santrallere karşı yaptığı bu değerlendirmeye karşın kömür hazırlama tesisi, iletim hattı ve rıhtım ve dolgu alanının iş bu dava konusu tesis için ayrı ayrı parçalar olarak değerlendirilmesi ve ayrı ÇED süreçlerinin yürütülmesi ve bu bağlamda ÇED Olumlu Kararı verilmesi açıkça hukuka aykırıdır.

2.) ÇED OLUMLU KARARI, YASAL SÜRESİ İÇERİSİNDE VERİLMEMİŞTİR

HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası Projesine ilişkin ÇED sürecinde, 3 defa İnceleme ve Değerlendirme Komisyon toplantısı yapılmıştır. 18 Eylül 2013'te "1. İnceleme Toplantısı", 30 Nisan 2014 tarihinde "2. İnceleme Değerlendirme Toplantısı", 8 Mayıs 2014 tarihinde "3. İnceleme ve Değerlendirme Toplantısı" gerçekleştirilmiştir.

11 Haziran 2014 tarihinde Hema Entegre Termik Santrali Projesi nihai ÇED raporu askıya çıkarılmıştır. 11-24 Haziran 2014 tarihleri arasında askıda kalan Nihai ÇED raporu; 2014 yılı Temmuz ayında "HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası" NİHAİ ÇED raporu olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuştur.

Nihai ÇED raporunun Çevre Bakanlığı'na sunulmasından, yaklaşık 2 yıl 3 ay sonra; dava konusu edilen 06.10.2016 tarihli ÇED Olumlu kararı verilmiştir.

HEMA Termik Santrali ve Kül Depolama Sahası ÇED Başvuru Dosyası 28.12.2012 tarihinde Bakanlığa sunulmuş olup 2008 tarihli ÇED Yönetmeliği hükümleri kapsamında hazırlanmıştır. Bakanlığının ÇED Olumlu kararını verdiği tarihte, 25.11.2014 tarihli ÇED Yönetmeliği yürürlüktedir.

25.11.2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'nin Geçici 1. Maddesi'nde yer alan "Bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce, ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası Valiliğe ya da Bakanlığa sunulmuş projelere bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya başvuru tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik hükümleri uygulanır" hükmünü göz önünde bulundurarak, somut olayda uygulanması ihtimali bulunan 2008 ve 2014 tarihli yönetmeliklerin; "ÇED Olumlu Kararı" ile ilgili 14. Maddelerine bakacak olursak;

17.07.2008 tarihli ÇED Yönetmeliği'nin 14. Maddesinde;

MADDE 14 – (1) (Değişik:RG-30/6/2011-27980) Komisyonun sonuçlandığı Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu halkın görüş ve önerilerini almak üzere İl Çevre ve Orman Müdürlüğünde ve Bakanlıkta on işgünü görüşe açılır. Bakanlıkça projeye ilgili karar alma sürecinde bu görüşler de dikkate alınır. Bakanlık halktan gelen görüşler ışığında rapor içeriğinde gerekli eksikliklerin tamamlanmasını, ek çalışmalar yapılmasını ya da İnceleme ve Değerlendirme Komisyonunun yeniden toplanmasını isteyebilir. Gerekli çalışmaların yapılmasını müteakip Bakanlıkça nihai Çevresel Etki

Değerlendirmesi Raporunun üç işgününde komisyon üyesi sayısı kadar çoğaltılması istenir. Çoğaltılan nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu beş işgünü içerisinde Bakanlığa sunulur.

(2) (Değişik:RG-30/6/2011-27980) **Bakanlık, Komisyonun rapor hakkındaki çalışmalarını ve halkın görüşlerini dikkate alarak beş işgünü içinde proje için “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” ya da “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumsuz” kararı verir**, bu kararı proje sahibine ve ilgili kurum ve kuruluşlara yazılı olarak bildirir. Valilik, alınan kararın içeriğini, karara esas gerekçeleri ile şartlarını ve halkın görüş ve önerilerinin Nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporuna yansıtıldığını uygun araçlarla halka duyurur.

denilmektedir.

25.11.2014 tarihli ÇED Yönetmeliği'nin 14. Maddesinde ise;

Çevresel etki değerlendirme olumlu veya çevresel etki değerlendirme olumsuz kararı

MADDE 14 – (1) Komisyon tarafından incelenerek son şekli verilen ÇED Raporu, halkın görüş ve önerilerini almak üzere, Bakanlık ve/veya Valilik tarafından askıda ilan ve internet aracılığı ile on (10) takvim günü görüşe açılır. Bakanlıkça proje ile ilgili karar alma sürecinde bu görüşler de değerlendirilir. Bakanlık halktan gelen görüşler doğrultusunda, rapor içeriğinde gerekli eksikliklerin tamamlanmasını, ek çalışmalar yapılmasını ya da Komisyonun yeniden toplanmasını isteyebilir. Nihai ÇED Raporu ve eklerinin proje sahibi taahhüdü altında olduğunu belirten taahhüt yazısı ve noter onaylı imza sirküleri beş (5) iş günü içerisinde Bakanlığa sunulur. Kamu kurum/kuruluşlarından imza sirküleri istenmez.

(2) Birinci fıkrada belirtilen belgeler, süresi içerisinde gerekçesi belirtilmeden sunulmaz ise, projenin ÇED süreci sonlandırılır.

(3) **Bakanlık, Komisyon çalışmalarını ve halkın görüşlerini dikkate alarak proje için “ÇED Olumlu” ya da “ÇED Olumsuz” kararını on (10) iş günü içinde verir** ve bu kararı Komisyon üyelerine bildirir. Proje için verilen “ÇED Olumlu” ya da “ÇED Olumsuz” kararı Bakanlık ve Valilik tarafından askıda ilan ve internet aracılığı ile halka duyurulur

denilmektedir.

Bu durumda, Nihai ÇED raporunun sunulduğu tarihten itibaren olmak üzere, 2008 tarihli ÇED Yönetmeliği md 14/2 gereği 5 iş günü içerisinde, 2014 tarihli ÇED Yönetmeliği md 14/3 gereği 10 iş günü içerisinde ÇED olumlu ya da ÇED olumsuz kararı verilmesi gerekmektedir. Bakanlığın, bu süreyi geçerek, 2 yıl 3 ay sonra

vermiş olduğu ÇED Olumlu kararı; uygulanma ihtimali bulunan her iki yönetmelik açısından da hukuka aykırıdır.

SONUÇ: ENTEGRE TESİSLER İÇİN BİR DEN FAZLA ÇED SÜRECİ İŞLETİLEMEZ

HEMA Termik Santrali Entegre Projesi kapsamında düşünülen Kömür Hazırlama Tesisi için Bartın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından verilen 15.01.2015 tarih ve 20153 sayılı “ÇED Gerekli Değildir kararı”, Zonguldak İdare Mahkemesi² tarafından iptal edilmiştir. Proje sahibi şirket tarafından, Zonguldak İdare Mahkemesi kararı temyize taşınmış, temyiz incelemesinde bulunan Danıştay 14. Dairesi, 12.05.2016 tarih ve 2016/1389 E.- 2016/3809 K. Sayılı kararında, **“Entegre bir proje tüm etkilerinin bir bütün olarak en başta değerlendirilmesi ve alınacak tedbirlerin de ona göre belirlenmesi gerekir”** gerekçesine dayanarak, HEMA Termik Santrali Entegre Projesi için birden fazla ÇED süreci işletilmesinin hukuka aykırı olduğunu vurgulamıştır.

Öte yandan, yürürlükte bulunan 25.11.2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği’nin, entegre projeler için tek ÇED süreci işletilmesi konusunu zorunluluktan çıkarıp, İdare’ye bu konuda takdir hakkı tanıyan maddesinin yürütmesini durduran, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 18.04.2016 tarih ve 2016/80 Y.D. İtiraz numaralı kararında, “Entegre projeler için tek ÇED süreci işletilmelidir” gerekçesine dayanılmıştır.

İki ayrı Danıştay kararının bir arada değerlendirilmesi halinde; entegre tesisler için tek ÇED süreci işletilmesinin zorunluluk olduğu; bu zorunluluğun, entegre projenin çevresel etkilerinin bütüncül olarak değerlendirilmesi için olmazsa olmaz bir koşul niteliği bulunduğu ve HEMA Entegre Termik Santrali Projesi’ne ilişkin birden fazla ÇED süreci işletilmesinin hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır.

2 Zonguldak İdare Mahkemesi’nin 26.11.2015 tarih ve 2015/672 E. – 2015/1316 K. sayılı kararı

Ekoloji
Kolektifi

📍 Bestekar Sk. No:66/2, Kavaklıdere, Çankaya, Ankara ☎️ +90 (312) 425 7764

✉️ iletisim@ekolojikolektifi.org 🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi

📍 Bestekar Sk. No:66/2, Kavaklıdere, Çankaya, Ankara ☎️ +90 (312) 425 7764

✉️ iletisim@ekolojikolektifi.org 🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi